

RETSPOLITISK FORENING

HØRINGSSVAR

Til: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

Høring over udkast til lovforslag om ændring af lov om aktiv socialpolitik, lov om individuel boligstøtte, lov om Udbetaling Danmark, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og integrationsloven

Høringsbrev fra 28. januar 2019 - med svarfrist 25. februar 2019 kl. 12.

Svar til: aih@star.dk ljs@star.dk samt start@star.dk -Att: j. nr. 18/17968

(Enklere og skærpede sanktioner og styrket kontrol med snyd og færre fejludbetalinger m.v.)

Retspolitisk Forening har modtaget Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekrutterings høring over udkast til lovforslag om ændring af lov om aktiv socialpolitik m.fl. Udkastet giver Retspolitisk Forening anledning til følgende bemærkninger:

Det ligger udenfor Retspolitisk Forenings formål at gå ind i alle detaljerne af dette lovforslags konkrete indhold. Men foreningen har nogle principielle kommentarer til forslaget samt nogle kommentarer til nogle af de enkelte dele.

Retspolitisk Forening er som udgangspunkt enig i, at der skal gribes ind overfor snyd med sociale ydelser. Ligeledes bakker foreningen op om, at hele sanktionsområdet skal forenkles således, at man som modtager af de berørte ydelser, har mulighed for at forstå og gennemskue reglerne, herunder også hvad evt. sanktioner angår.

Foreningen vil dog indledningsvist minde om, at forestillingerne om, hvor mange der snyder med de ydelser, der udbetales, langt overstiger det reelle antal. Således viste en effektanalyse fra Kommunernes Landsforening i 2017, at der kun var hold i 17 pct. af knap 29.000 anonyme anmeldelser om socialt bedrageri. Det politiske fokus på snyd synes dermed ikke at stå i rimeligt forhold til omfanget.

Det fremgår af de almindelige bemærkninger, at forenklingen af reglerne forventes at betyde, at kommunerne får lettere ved at administrere reglerne, og dermed begår færre fejl. Det anføres også, at dette vil styrke retssikkerheden og gøre det lettere for borgerne at forstå reglerne og konsekvenserne af ikke at stå til rådighed.

Eftersom nærværende lovforslag bl.a. baserer sig på vedtagelsen af et tidligere fremsat lovforslag om forenkling af forvaltningsloven, som tillader kommunerne at samle partshøring og afgørelse i én ”agterskrivelse”, skal Retspolitisk Forening hermed (igen) udtrykke sin uenighed i, at der ved disse lovforslag også sker en styrkelse af retssikkerheden. Tværtimod indebærer dette en betydelig svækkelse af retssikkerheden navnlig for mennesker, som har sociale problemer, der gør det svært for dem i det hele taget at forstå kommunernes ageren i deres sag. Men det gælder dog også for andre, som trods de løbende påståede bestræbelser på at forenkles regelsættet, fortsat er forståeligt forvirrede over, hvad der gælder hvornår. Det er efter Retspolitisk Forenings opfattelse ikke rimeligt overfor ydelsesmodtagerne, at arbejdsgangene i forsøg på at varetage myndighedernes interesser effektiviseres på en måde, som går ud over ydelsesmodtagernes retssikkerhed.

Med lovforslaget skærpes reglerne om sanktion, hvilket – sammen med regelforenklingen – forventes at bidrage til at øge reglernes adfærdsregulerende virkning og derved sikre, at en modtager af hjælp reelt står til rådighed. Retspolitisk Forening skal minde om, at der findes forskning (bl.a. fra KORA), som viser denne effekt på ledige, som ikke har problemer ud over ledighed. Men overfor ledige, som har sociale problemer, har sanktioner ikke denne ”opdragende” effekt. Snarere giver sanktioner ofte blot de udsatte ledige endnu et problem i form af dårlig økonomi. Så selv om de udsatte ledige godt ved, at de bliver trukket i hjælp, hvis de ikke passer det, der er aftalt, ændrer det ikke nødvendigvis på adfærden. Der er efter Retspolitisk Forenings opfattelse ikke nogen samfundsgevinst i, at regelsættet potentielt tilfører udsatte grupper flere problemer, herunder øget udsathed pga. manglende økonomisk formåen.

Retspolitisk Forening har noteret sig forslaget om, at det kommer til at fremgå af § 40 a, at det er en betingelse for at pålægge en aktivitetsparat modtager af hjælp en skærpet rådighedssanktion, at kommunen har vurderet, at denne sanktion vil fremme personens rådighed.

Foreningen skal imidlertid påpege, at omfanget af dette hensyn ofte er fastsat ud fra den enkelte medarbejders faglige kunnen eller lokalpolitiske beslutninger – eksempelvis om at ”der skal sanktioneres mere”. En sådan lokalpolitisk prioritering tager ikke højde for relevansen og effekten af at benytte sanktion også overfor de ledige, som ikke formår at reagere med andet end afmagt.

Det fremgår desuden, at aktivitetsparate ledige fremover skal være omfattet af den skærpede rådighedssanktion, så allerede her forlader lovforslaget sin egen intention om at udvise udvidet hensyn til ledige med problemer ud over ledighed. Og eftersom den skærpede rådighedssanktion, som det også fremgår af bemærkningerne, potentielt kan udgøre en voldsom reduktion i hjælpen hen over en længere periode, også selv om kommunen altid skal vurdere, om sanktionen står i et rimeligt forhold til forseelsen, skal Retspolitisk Forening hermed udtrykke sin største bekymring for, hvad sådan en sanktion fremover vil betyde for udsatte ledige.

Efter Retspolitisk Forenings opfattelse ville det være en bedre vej at gå i forhold til retssikkerheden for og sikringen af et økonomisk sikkerhedsnet under ledige med psykisk sygdom, misbrug eller andre begrænsende sociale problemer, hvis man helt undtog aktivitetsparate for sanktion og i stedet lagde vægten på en bedre kategoriseringspraksis. Mange ledige kategoriseres og omkategoriseres, som vinden blæser, og gerne i takt med antallet af sagsbehandlerskift og (lokal)politiske strømninger, så derfor vil der være mere retssikkerhed forbundet med en klarere praksis for, hvornår man kategoriseres som jobparat og hvornår man ikke kan stå til rådighed og derfor ikke skal sanktioneres.

At vejledningspligten forenkles og skærpes, ser på papiret ud som en styrkelse af retssikkerheden. Men i praksis vil det potentielt blive brugt imod dem, der ikke lever op til det, der er aftalt, at de jo godt kendte konsekvenserne, fordi de fik det at vide, dengang de søgte om hjælpen, og har fået det repeteret via gennemgang af deres pligter efterfølgende. Igen må Retspolitisk Forening gøre opmærksom på, at dette formentlig virker i forhold til ledige uden problemer, men for de udsatte ledige er komplicerede vejledninger ofte stof, der går ind ad det ene øre og ud af det andet. De håber, at det går.

Med lovforslaget vil man afskaffe den udtømmende liste af 10 forhold, som kan fritage ydelsesmodtagerne fra at stå til rådighed. I lovbemærkningerne forklares initiativet med, at den ledige fra start vil få en indsats, som pågældende har forudsætninger for og pligt til at deltage i. Det forklares også, at den udtømmende liste alligevel ikke er udtømmende, da andre forhold også kunne udgøre en rimelig grund f.eks. dødsfald hos nærtstående.

Retspolitisk Forening finder argumentationen tynd og tilfældig. I forvejen er der mange tilfælde af vilkårlighed i sagsbehandlingen og forskelligheder kommunerne imellem, som udfordrer retssikkerheden i forhold til, hvilke undtagelser der gælder. Og eftersom der altid skal foretages en konkret individuel vurdering, vil et dødsfald i familien dermed allerede kunne fritage for rådighed. Afskaffelsen af den udtømmende opremsning synes således at være en svækkelse både

af retssikkerheden men også af klarheden over reglerne. Man kunne blot lade være med at betegne listen som udtømmende.

Med lovforslaget vil man reducere 80 sanktionssatser til fire: 200, 400, 600 og 700 kr.

Retspolitisk Forening hilser velkommen, at der ikke længere er så ufatteligt mange satser for forskellige målgrupper, at ingen kan finde hoved og hale i dem. Foreningen bider dog mærke i, at der i alle tilfælde er tale om højere sanktionssatser end tidligere, og finder det herunder meget voldsomt, at sanktionssatsen for hjemmeboende unge under 30 år på integrationsydelse uden anden begrundelse end forenkling forhøjes med 67 pct. Forenklingsargumentet synes misbrugt i denne sammenhæng.

Sanktionerne overfor personer, der ikke vil underskrive integrationserklæring mv., er nye og introducerer nogle andre (endnu voldsommere) reduktionssatser. Hvordan dette hænger sammen med, at der kun skal være fire satser, forklares ikke.

Ligeledes skærpes reaktionsmulighederne gennem lovforslagets nye pligt til, at kommunerne skal politianmelde borgere, som uberettiget og mod bedre vidende har modtaget ydelser under 14 dages ophold i udlandet. Hvad politiet skal stille op med anmeldelserne, oplyses ikke. Men begge de sidstnævnte forslag er efter Retspolitisk Forenings opfattelse alene udtryk for den jagt på nye medborgere, som efterhånden har stået på i mange år, og som Retspolitisk Forening tager afstand fra.

I det hele taget er det Foreningens opfattelse, at de sanktioner, der gælder både før og efter dette lovforslag er voldsomme. Kontanthjælp, uddannelseshjælp og integrationsydelse udgør underste økonomiske sikkerhedsnet, og når de falder bort – helt eller delvist i kortere eller længere perioder - er der ikke længere nogen steder at vende sig hen for at finde midler til det daglige underhold. Det øger risikoen for, at de, som har sværest ved at få og holde styr på tilværelsen, tilskyndes til at skaffe sig det fornødne på ulovlig vis eller ved at låne penge hos smarte lånefirmaer, som dernæst øger disse menneskers ofte allerede uoverskuelige gæld. Heller ikke dette synes samfundstjenligt.

Det eneste rigtigt positive ved lovforslaget i relation til retssikkerheden er den udvidede adgang til at kontrollere afgørelser truffet af Udbetaling Danmark, som Retspolitisk Forening gerne bakker op om.

København, den 25. februar 2019

Bjørn Elmquist

Formand

Bettina Post

bestyrelsesmedlem